

2012 – 2013

קורס מספר 1721.290.א.01

היסטוריה של הרפואה והרוקחות – סמסטר ב'

זמן – יום חמישי 14-16

מרצה – פרופ' אפרים לב

שעות קבלה (בתיאום מראש) – ימי ג' 12-13 חדר 1113

תכנית הקורס: הקורס יעסוק בהיבטים שונים הקשורים לרפואה ורוקחות במהלך ההיסטוריה ולחומרים מן הטבע אשר שימשו כתרופות בעולם ובאזורנו.

שיטת ההוראה: לפני כל שיעור יקראו הסטודנטים מאמר או פרק מכין, בכל שיעור יועבר החומר ויתפתחו דיונים על בסיס מצגת, קריאה וניתוח של מקורות היסטוריים מגוונים מחוברת המקורות וסרטי וידאו. חוברת המקורות, חלק מחומר הקריאה והמצגות מצויות באתר ההי לרן המלווה את הקורס.

נושאי הלימוד:

1. רפואה ורוקחות בפריהיסטוריה.
2. שירותי הבריאות במצרים העתיקה.
3. היבטים בריאותיים ורפואיים במקרא.
4. שירותי בריאות ומדעי הרפואה והרוקחות בתקופה הקלאסית (יוון ורומא).
5. בריאות ורפואה בתקופת המשנה והתלמוד – על-פי כתבי חז"ל.
6. רפואה ובריאות באיסלם ובאזורי השלטון המוסלמיים בימי-הביניים.
7. היבטים בריאותיים של הקהילה היהודית בקהיר על-פי כתבי הגניזה.
8. בריאות ושירותי רפואה באירופה בימי-הביניים.
9. מחלות שכיחות באזורנו במהלך ההיסטוריה (דבר, עיניים, מחלות עור, שלשול, קדחת) והטיפול בהן.
10. צמחי מרפא במהלך ההיסטוריה – עקרונות, חומרים פעילים, משפחות וצמחים בולטים.
11. השימוש חומרי מרפא מינרלים במהלך ההיסטוריה באזורנו.
12. בעלי חיים ברפואה בעבר.
13. תורת החותמות

מטרות:

1. חשיפה לתחום ההיסטוריה של הרפואה עד העת החדשה על מגוון נושאים דרך מקורות היסטוריים, ממצאים ארכיאולוגיים, אמנות ומחקרים מגוונים.
2. הצגת מתודות מחקריות, מחקרים ופרסומים בתחומים השונים של ההיסטוריה של הרפואה ומתחומי דעת אחרים.

דרישות:

1. השתתפות חובה – 80%.

רשימת ספרות ראשונית:

- א' לב, סממני המרפא של ארץ-ישראל וסביבותיה בימי-הביניים, ארץ, תל-אביב, 2002.
- מ' וי' לבקוביץ, "הנחש של אסקלפיוס כסמל הרפואה", הרופא העברי (36), ב, 1963, עמ' 156-159.
- ז' עמר וא' לב, רופאים ותרופות בירושלים, תל-אביב 2000.

• ס' שיין, "מוסדות סיעוד לאטיניים בירושלים האיובית והממלוכית (1187-1517)", בתוך: י' דרורי (עורך), ארץ-ישראל בתקופה הממלוכית, ירושלים 1992.

- N. Allan, "Hospice to Hospital in the Near East – an Instance of Continuity and Change in Late Antiquity", *Bulletin of the History of Medicine*, 64 (1990), pp. 446–462.
- J.W. Estes, *The Medical Skills of Ancient Egypt*, U.S.A 1989.
- F.R. Farag, "Why Europe Responded to the Muslim's Medical Achievements in the Middle Ages", *Arabica*, 25 (1978), pp. 292–309.
- A.H. Khan. "Early Hospitals in the Muslem World", *Studies in History of Medicine*, 7 (1983), pp. 196–208.
- F. Klein-Franke, "Health and Healing in Medieval Muslem Palestine", In: M. Wasserman & S.S. Kottek (eds.), *Health and Disease in the Holy Land*, Lewiston–Queenston–Lampeter 1996, pp. 103–134.
- E. Lev, "The Doctrine of Signature in the Medieval Levant", *Vesalius*, (2002) VII,1,1-2:1-10.
- E. Lev, "Reconstructed *materia medica* of the Medieval and Ottoman al-Sham", *Journal of Ethnopharmacology*, (2002) 80:167-179.
- P.D. Mitchell, "Leprosy and the Case of King Baldwin IV of Jerusalem: Mycobacterial Disease in the Crusader State of the 12th and 13th Centuries", *International Journal of Leprosy*, 61 (1993), pp. 283–291.
- J.F. Nunn, *Ancient Egyptian Medicine*, London 1996.
- A.R. Nowsheravi, "Muslim Hospitals in Medieval Period", *Islamic Studies*, 22 (1983), pp. 51–62.
- B. Palmer (ed.), *Medicine and the Bible*, Devon 1986.
- J. Preuss, *Biblical and Talmudic Medicine*, F. Rosner (trns.), New York 1983.
- M. Risley, *The House of Healing*, London 1961.
- J. Richard, "Hospitals and Hospital Congregations in the Latin Kingdom during the First Period of the Frankish Conquest", In: B.Z. Kedar, H.E. Mayer & R.C. Smail (eds.), *Outremer*, Jerusalem 1982, pp. 89–100.
- F. Rosner, *Medicine in the Bible and the Talmud*, New Jersey 1994.
- C. Stetter, *The Secret Medicine of the Pharaohs*, Chicago 1990.
- E. Siedler, "Medieval Western Hospitals: Social or Health Care Facilities", In: Y. Kawakita, S. Sakai & Y. Otasuka (eds.), *History of Hospitals*, Japan 1986.
- R.C Thompson, *Assyrian Medical Texts*, London 1923.
- A.F. Woodings, "The Medical Resources and Practice of the Crusader States in Syria and Palestine 1096–1193", *Medical History*, 15 (1971), pp. 268–277.